

Biuletyn Polonistyczny

03.02.2016

Data wydarzenia: 29.02.2016 g.10:00 - 29.02.2016 g.17:00

Bibliografia jako narzędzie w humanistyce cyfrowej

Typ wydarzenia: Warsztaty

Miejscowość: Warszawa

Organizatorzy: Instytut Badań Literackich PAN

Grupy docelowe: Studenci, Doktoranci, Samodzielni Pracownicy Naukowi

---

Warsztaty "Bibliografia jako narzędzie w humanistyce cyfrowej" są organizowane przez Centrum Humanistyki Cyfrowej Instytutu Badań Literackich PAN w ramach prac Grupy Roboczej DARIAH-PL "Filologia cyfrowa". Warsztaty odbędą 29 lutego br. się w siedzibie Instytutu Badań Literackich PAN.

Celem warsztatów jest refleksja nad rolą tradycyjnych bibliografii dziedzinowych w nowoczesnej humanistyce. Kompendia bibliograficzne, stanowiące odzwierciedlenie danego pola badawczego (np. literatury, historii), obszaru (np. bibliografie regionalne), danej postaci (np. twórcy), czy problematyki (np. wiedzy o książce) tradycyjnie spełniały w warsztacie badacza rolę pomocniczą.

Czy cyfryzacja zapisów bibliograficznych i praca w środowisku cyfrowym pozwoli na rozszerzenie tej roli? Czy możliwe jest przekształcenie tych bibliografii w surowe dane rzeczywistości kulturowej bądź dyscyplinarnej, odkrywanej i interpretowanej za pomocą narzędzi do złożonej analizy statystycznej, eksploracji i wizualizacji? Z jakimi wyzwaniem trzeba się zmierzyć przy przekształcaniu bibliografii w zbiory danych? Z myślą o jakich narzędziach chcemy je tworzyć? Jakie praktyki zarządzania wiedzą mogą być tu pomocne? No i kto ma z tego wszystkiego korzystać?

Format sesji: 6 prezentacji x 10 + 5 min + 30 min dyskusji podsumowującej = 2 godz.

Prezentujący mają od 10 do 15 minut na wystąpienie. Zachęcamy do prezentowania krótszych wystąpień i wykorzystania dodatkowych 5 minut na pytania do referatu. Cykl 6 wystąpień zostanie zwieńczony półgodzinną dyskusją podsumowującą.

Zainteresowanych uczestnictwem w warsztatach proszone są o zgłaszanie się do sekretarza konferencji (piotr.wcislik@ibl.waw.pl) do 22 lutego 2016. W mailu prosimy podać imię, nazwisko, afiliację i krótkie (1-2 zdania)

uzasadnienie chęci wzięcia udziału w warsztatach. O zakwalifikowaniu na warsztaty poinformujemy Państwa 23 lutego 2016. Liczba miejsc ograniczona.

SESJA PIERWSZA

- Bibliografia jako narzędzie – wprowadzenie do warsztatów | Maciej Maryl (Instytut Badań Literackich PAN)
- Bibliograficzna baza iSybislaw – nowe narzędzie w światowej slawistyce | Zofia Rudnik Karwatowa, Paweł Kowalski, Jakub Banasiak (Instytut Slawistyki PAN)
- Polska Bibliografia Wojskowa | Piotr Dobrowolski, Elżbieta Barańska, Magdalena Masłowska-Szczerba (Centralna Biblioteka Wojskowa)
- Cyfrowa Biblioteka Druków Ulotnych jako uzupełniona bibliografia Zawadzkiego | Włodzimierz Gruszczyński (Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej), Maciej Ogrodniczuk (Instytut Podstaw Informatyki PAN)
- Zintegrowana Baza Bibliograficzna Instytut Badań Literackich PAN – stan obecny, plany i możliwości rozszerzenia projektu | Joanna Krauze-Karpińska, Maciej Pieczyński (Instytut Badań Literackich PAN)
- Internetowa baza danych: „Kultura i literatura rosyjska w polskich czasopismach międzywojennych” | Anna Sobieska (Instytut Badań Literackich PAN)

SESJA DRUGA

- Narzędzia, które zastąpią bibliografie? | Jan Dionizy Mejor (Biblioteka Narodowa)
- Bibliografia Śląska jako element regionalnego klastra informacyjnego | Agnieszka Magiera (Biblioteka Śląska w Katowicach)
- Poezja drugiej połowy XIX wieku w cywilizacji cyfrowej. O semantycznej bazie bibliograficzno-materiałowej realizowanej w ramach projektu "Poezja na marginesie cywilizacji." | Piotr Kopszak (Muzeum Narodowe w Warszawie), Marta Karpov (Instytut Badań Literackich PAN), Karol Jaworski (Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza)
- Polska Bibliografia Literacka w Środowisku Linked Open Data | Piotr Wciślik, Maciej Maryl (Instytut Badań Literackich PAN)
- Bibliograficzny warsztat badacza kultury książki. Światowy rynek przekładów w świetle danych bibliograficznych | Anna Seweryn (Uniwersytet Śląski)
- Naukometryczny potencjał bibliograficznych baz danych (na przykładzie bazy CYTBIN) | Izabela Swoboda (Uniwersytet Śląski)

SESJA TRZECIA

- Bibliografia jako narzędzie dostępne dla użytkownika zagrożonego wykluczeniem cyfrowym | Małgorzata Jaskowska (Uniwersytet Jagielloński)
- Bieżąca Bibliografia historii polskiej – nowe wyzwania | Anna Gruca (Instytut Historii PAN)
- Bibliografia polskich judaików – projekt bazy internetowej | Stefan Gąsiorowski (Instytut Historii PAN, Uniwersytet Jagielloński)

- Bibliografia dziedzinowa jako narzędzie pomocnicze w syntezie dorobku przekładoznawstwa rosyjskiego | Ewa Konefał (Uniwersytet Gdański)
- Bibliografie słowników jako narzędzie opisu historii leksykografii polskiej | Katarzyna Wojan (Uniwersytet Gdański)
- PBL – w poszukiwaniu „własnych” zagadnień badawczych | Tomasz Umerle (Instytut Badań Literackich PAN)

ABSTRAKTY

Bibliograficzna baza iSybislaw - nowe narzędzie w światowej slawistyce

Zofia Rudnik Karwatowa, Paweł Kowalski, Jakub Banasiak (Instytut Slawistyki PAN)

Bibliograficzna baza danych iSybislaw korzysta z nowoczesnego systemu informacyjno-wyszukiwawczego, którego koncepcję przedstawiono na Międzynarodowym Kongresie Slawistów w Krakowie w 1998 r. Dostęp do zasobów bazy: opisów bibliograficznych, a także poprzez linki do pełnych tekstów w dedykowanych archiwach, jest otwarty i bezpłatny na licencji CC BY-NC-ND. Podstawowym językiem informacyjno-wyszukiwawczym systemu, pełniącym funkcję metainformacyjną i wyszukiwawczą, jest język słów kluczowych z elementami języka deskryptorowego. Dzięki rozbudowanej paradygmatyce, wykorzystującej relacje synonimii, a także dzięki rozwiązaniu problemu wieloznaczności język ten umożliwia relewantne wyszukiwanie informacji. Dodatkowymi narzędziami informacyjno-wyszukiwawczym są język klasyfikacyjny oraz tagi. Baza umożliwia dostęp do ponad 21 000 rekordów o rozbudowanej strukturze informacyjnej, uwzględniającej m.in. słowa kluczowe i klasyfikację oraz abstrakty i adnotacje (czasem w dwóch językach: języku obcym i polskim). Bibliograficzna baza iSybislaw jest cennym narzędziem umożliwiającym automatyczne generowanie bibliografii opartej na reprezentatywnym zbiorze dokumentów z zakresu językoznawstwa slawistycznego, językoznawstwa konfrontatywnego i językoznawstwa kontrastywnego słowiańsko-niesłowiańskiego, a także w mniejszym stopniu językoznawstwa teoretycznego i ogólnego. Baza stanowić może również punkt wyjścia do prowadzenia analiz metalingwistycznych.

Polska Bibliografia Wojskowa

Piotr Dobrowolski, Elżbieta Barańska, Magdalena Masłowska-Szczerba (Centralna Biblioteka Wojskowa)

W prezentacji przedstawiona zostanie działalność bibliograficzna Centralnej Biblioteki Wojskowej. Zaprezentowane zostaną początki bibliografii wojskowej sięgające 1920 roku, kiedy to swoją działalność rozpoczęło Biuro Bibliograficzne, którego efektem po roku pracy była pierwsza polska bibliografia wojskowa, nosząca tytuł „Komunikat Bibliograficzny”. W dalszej kolejności zaprezentowane zostaną pozostałe wydawnictwa Działu Bibliografii Wojskowej oraz metody doboru materiałów i wprowadzenia ich do bazy bibliograficznej. Omówiony zostanie system

biblioteczny wykorzystywany do tworzenia Polskiej Bibliografii Wojskowej ze szczególnym uwzględnieniem modułu Bibliografia M21. Na zakończenie autorzy będą chcieli wykazać do jakich środowisk skierowana jest Polska Bibliografia Wojskowa.

Cyfrowa Biblioteka Druków Ulotnych jako uzupełniona bibliografia Zawadzkiego

Włodzimierz Gruszczyński (Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej), Maciej Ogrodniczuk (Instytut Podstaw Informatyki PAN)

Cyfrowa Biblioteka Druków Ulotnych udostępnia w Internecie możliwie wszystkie zachowane i opisane w literaturze starodruki o charakterze gazet ulotnych wydane w Polsce i/lub tematycznie związane z Polską. Zostały one zebrane na podstawie zawierającej opisy prawie 2 tys. jednostek bibliograficznych pracy Konrada Zawadzkiego „Gazety ulotne polskie i Polski dotyczące od XVI-XVIII wieku”, rozszerzonej podczas kwerendy archiwalnej o pozycje odkryte lub opisane już po jej wydaniu. Biblioteka stanowi zatem swoistą elektroniczną wersję bibliografii Zawadzkiego, a system Eprints ją obsługujący – narzędzie do zarządzania rozbudowaną informacją bibliograficzną. Przejęte z oryginalnej bibliografii opisy druków zostały bowiem rozszerzone o powiązania między różnymi wersjami tego samego tekstu oraz, dla wybranych obiektów, komentarz historyczny lub lingwistyczny. W oparciu o tekst oryginalny uzupełniony o źródła wykryte w czasie trwania projektu wykonano ponadto elektroniczny skład typograficzny rozszerzonej wersji bibliografii Zawadzkiego i udostępniono ją w formie cyfrowej książki.

Zintegrowana Baza Bibliograficzna Instytut Badań Literackich PAN - stan obecny, plany i możliwości rozszerzenia projektu

Joanna Krauze-Karpińska, Maciej Pieczyński (Instytut Badań Literackich PAN)

W ramach finansowanego ze środków NPRH projektu Zintegrowana Baza Bibliograficzna eZBB IBL PAN digitalizowane są obecnie dwie duże kartoteki: Indeks Rękopiśmiennych Literariów Staropolskich oraz Retrospektywna Bibliografia Literackiej Zawartości Czasopism XIX i XX w., nazywana potocznie Bibliografią Bara. Celem proponowanego wystąpienia jest przedstawienie specyfiki obydwu wymienionych baz danych oraz rozwiązań zastosowanych przy ich digitalizacji: od adaptacji formatu opisu bibliograficznego po wykorzystane technologie informatyczne. Na przykładzie bazy danych Kultura i literatura rosyjska w polskich czasopismach 1918-1939, zawierającej bibliografię prymarną oraz zintegrowanej z cyfrowym lectorium przedstawione zostaną możliwości skalowania oraz adaptacji wypracowanych w ramach eZBB rozwiązań techniczno-bibliograficznych do nowych zadań. Ostatnią część proponowanej prezentacji stanowić będzie omówienie perspektyw kontynuacji projektu oraz dalszego rozwoju samej platformy eZBB.

Internetowa baza danych: „Kultura i literatura rosyjska w polskich czasopismach międzywojennych”

Anna Sobieska (Instytut Badań Literackich PAN)

Chciałabym zaprezentować bazę, która jest jeszcze w trakcie tworzenia. Baza danych liczy obecnie ponad 4 tysiące zapisów. Składają się na nią informacje o artykułach krytycznych, polemicznych, przeglądowych, również tych mniejszej rangi; informacje o recenzjach, notatkach prasowych i wydawniczych, o wzmiankach dotyczących literatury, nauki, kultury i sztuki rosyjskiej; informacje o przedsięwzięciach i inicjatywach kulturalnych, podejmowanych przez społeczność polską (i rosyjską), o ich przebiegu, popularności i reakcjach odbiorców; a także noty o rosyjskich tekstach literackich (oryginałach i przekładach). Uwzględnione zostały również ważniejsze artykuły mówiące o sprawach społecznych, historii i polsko-rosyjskich stosunkach politycznych. Indeksowane są także materiały ikonograficzne, jeśli publikacjom towarzyszył materiał ilustracyjny (dotyczy to zwłaszcza pism satyrycznych, ale i wzbogaconych fotografiami reportaży czy recenzji ze spektakli teatralnych, filmów, wystaw podejmujących tematykę rosyjską). Na bazę składają się rekordy z pełnym opisem bibliograficznym danej pozycji, notą o jej zawartości i listą szczegółowych haseł przedmiotowych. Wypracowane kryteria indeksacji i utworzony język haseł przedmiotowych pozwalają bardzo dokładnie przeglądać zawartość bazy.

Narzędzia, które zastąpią bibliografie?

Jan Dionizy Mejor (Biblioteka Narodowa)

Celem wystąpienia jest zaprezentowanie możliwości przekształcenia bibliografii, jako narzędzia pomocniczego, w zestaw narzędzi cyfrowych na praktycznych przykładach wypracowanych przez Bibliotekę Narodową w ramach projektu Mercuriusz oraz innych działań na polu digitalizacji zbiorów. Projekty te pozwoliły na stworzenie wyjątkowego zbioru cyfrowych danych, które są przedmiotem różnego rodzaju przekształceń oraz badań. Umożliwia prowadzenie złożonych analiz, tworzenia ontologii czy też przeprowadzania złożonych strategii wyszukiwawczych. Analogicznie do badań prowadzonych nad możliwością zastąpienia tradycyjnych baz danych przez biblioteki cyfrowe na przykładzie wdrożonych już narzędzi ukazana jest możliwość przejęcia przez nie funkcji spełnianej do tej pory przez bibliografie oraz rozszerzenia ich o funkcjonalności pełnotekstowe czy też crowdsourcingowe.

Bibliografia Śląska jako element regionalnego klastra informacyjnego

Agnieszka Magiera (Biblioteka Śląska w Katowicach)

Wystąpienie zawierać będzie informacje na temat tworzonego siłami Biblioteki Śląskiej „regionalnego klastra informacyjnego” o planowanej nazwie Śląska Baza Naukowa (ŚBN), na który złoży się zespół rozwijanych niezależnie, lecz powiązanych serwisów sieciowych prezentujących informacje regionalne, obejmujących wiadomości encyklopedyczne, piśmiennictwo, biogramy, dane geograficzno-historyczne w postaci tekstów, ikonografii, plików dźwiękowych, filmów, ewentualnie rekonstrukcji 3D. W skład klastra wejdą serwisy planowane oraz już tworzone przez Bibliotekę Śląską: Śląska Biblioteka Cyfrowa (ŚBC), Bibliografia Śląska, Encyklopedia Województwa Śląskiego (EWoŚ), katalog elektroniczny OPAC BŚ, Śląski Słownik Geograficzno-Historyczny (ŚSGH), Podręcznik Edukacji Regionalnej (PER), Śląska Baza Biograficzna (ŚBB). Z powyższych serwisów użytkownicy będą mogli korzystać niezależnie, podobnie jak niezależnie (przez różne komórki Biblioteki) będą one rozwijane. Informacje udostępniane w serwisach klastra wiązane będą za pomocą linków, co pozwoli na zbudowanie unikalnego zespołu informacyjnego. Zapewni on udostępnianie pełnotekstowych źródeł, danych bibliograficznych, biograficznych, informacji geograficznych i innych. W przyszłości planuje się stworzenie agregatora z multiwyszukiwarką regionalną, prezentującego interaktywnie zbiorcze odpowiedzi z serwisów klastra. Istotnym elementem klastra będzie baza Bibliografii Śląska tworzona przez Sekcję Bibliografii Regionalnej Biblioteki Śląskiej. W wystąpieniu zaprezentowany zostanie aktualny stan bazy (jej zawartość i możliwości techniczne rozwoju) oraz prace wykonywane i planowane dotyczące integracji bibliografii z innymi serwisami w klastrze.

Poezja drugiej połowy XIX wieku w cywilizacji cyfrowej. O semantycznej bazie bibliograficzno-materiałowej realizowanej w ramach projektu „Poezja na marginesie cywilizacji”

Marta Karpov (Instytut Badań Literackich PAN), Karol Jaworski (Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza)

„Poezja na marginesie cywilizacji” to robocza nazwa bazy bibliograficzno-materiałowej, budowanej we współpracy międzyuczelnianej w ramach realizowanego pod auspicjami Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza projektu NPRH „Poezja na marginesie cywilizacji. Degradacja i odrodzenie twórczości poetyckiej w latach 1864–1894”. W przedsięwzięciu biorą udział badacze – historycy literatury oraz dokumentaliści, którzy dostrzegają potrzebę przywrócenia historii literatury sylwetek zapoznanych poetów II połowy XIX wieku oraz ich utworów rozproszonych po czasopiśmie, dziś w większości zdigitalizowanych i dostępnych w internecie. Przedstawiciele 25-osobowego zespołu zademonstrują opierające się na standardzie topic maps narzędzie, które wykorzystują do gromadzenia danych: informacji o twórcach i ich dziełach, a także całych utworów oraz ich fragmentów (czasem komponentów ikonograficznych).

Celem wystąpienia będzie zaprezentowanie funkcjonalności narzędzia bibliograficznego oraz metod pracy z nim.

Polska Bibliografia Literacka w Środowisku Linked Open Data

Piotr Wciślik, Maciej Maryl (Instytut Badań Literackich PAN)

Projekt ma na celu przeniesienie wypróbowanej metodologii PBL w realia nowych technologii: usprawnienie sposobu pozyskiwania, agregowania i eksportowania danych, aktualizację bazy bibliograficznej i jej poszerzenie o nowe rodzaje materiałów oraz budowę interfejsu badawczego wspomagającego pracę z bazą poprzez narzędzia eksploracji i wizualizacji danych, jak również ułatwienia archiwizacji i dzielenia się wynikami pracy. Efektem będzie nowoczesne narzędzie badawcze, które zapewni pogłębiony i kompleksowy dostęp do kompendium kultury polskiej ostatnich niemal 80-lat: kompletnej bazy bibliograficznej obejmującej literaturę i sztuki pokrewne za lata 1939 – 2002, która łączy w unikalny sposób różnorodne typy materiałów: utwory literackie, książki, czasopisma, przedstawienia teatralne, audycje radiowe, filmy, programy telewizyjne, a docelowo także internetowe formy życia literackiego. W wystąpieniu skupimy się na obecnej fazie projektu, która polega na budowaniu modelu danych nowej bazy w oparciu o ontologię schema.org.

Bibliograficzny warsztat badacza kultury książki. Światowy rynek przekładów w świetle danych bibliograficznych

Anna Seweryn (Uniwersytet Śląski)

Z perspektywy procesów komunikacji społecznej książka stanowi funkcjonalny środek przekazu wiedzy i kultury; zasięg oddziaływania książek jest jednak silnie uzależniony od języka, w którym zostały wydane. Jednym z najbardziej efektywnych narzędzi przekraczania bariery językowej są przekłady, którym przypisuje się duże znaczenie kulturotwórcze. Interesujący układ odniesienia dla opinii o doniosłej roli przekładów w międzynarodowym obiegu informacji mogą stanowić wyniki badań ilościowych przeprowadzonych na podstawie danych bibliograficznych o książkach tłumaczonych. Zasobnym źródłem danych przydatnym dla tego typu analiz jest publikowana przez UNESCO międzynarodowa bibliografia „Index Translationum” – ze względu na uniwersalny zakres oraz nieograniczony zasięg językowy i terytorialny jest to w zasadzie jedyne dostępne narzędzie pozwalające na obserwowanie tendencji w zakresie tłumaczeń książek w skali światowej. Dostępna online bazodanowa wersja tej bibliografii za lata 1979-2009, m.in. dzięki udostępnieniu opcji tzw. ekspertowego trybu przeszukiwania bazy, pozwala na sprawne przeprowadzenie wieloaspektowych badań bibliometrycznych, uwzględniających zarówno kryteria formalne (dynamika światowej produkcji przekładów, kraje wydania przekładów, języki źródłowe i

docelowe w przekładach), jak i rzeczowe (struktura tematyczna rynku przekładów, najczęściej tłumaczeni autorzy książek). W wystąpieniu scharakteryzowany zostanie „Index Translationum” jako źródło i narzędzie informacji oraz zaprezentowane zostaną wyniki własnych badań bibliometrycznych przeprowadzonych na podstawie danych zarejestrowanych w tej bazie.

Naukometryczny potencjał bibliograficznych baz danych (na przykładzie bazy CYTBIN)

Izabela Swoboda (Uniwersytet Śląski)

CYTBIN to baza bibliograficzno-abstraktowa z indeksem cytowań, rejestrująca od 2000 r. zawartość wybranych polskich czasopism naukowych i fachowych z zakresu bibliologii, informatologii i dyscyplin pokrewnych. Artykuły indeksowane są wraz ze wszystkimi cytowaniami zamieszczonymi w przypisach bibliograficznych i bibliografii załącznikowej. Poza pełnieniem funkcji dokumentacyjno-informacyjnych, dydaktycznych (jest mocno zorientowany na dydaktykę akademicką i wykorzystywany jako element nauczania metodyki działalności informacyjnej) stanowi unikalne narzędzie umożliwiające prowadzenie wieloaspektowych analiz dotyczących obiegu informacji w zakresie bibliologii i informatologii w Polsce. OPlanowany rozwój bazy ma na celu stworzenie wartościowego narzędzia diagnozy stanu i ewolucji wiedzy bibliologicznej i informatologicznej odzwierciedlonej w krajowych publikacjach naukowych i fachowych. W wystąpieniu zaprezentuję realizowany w Zakładzie Zarządzania Informacją IBiIN UŚ projekt CYTBIN i na jego podstawie przedstawię naukometryczny potencjał bibliograficznych baz danych, w tym indeksów cytowań.

Bibliografia jako narzędzie dostępne dla użytkownika zagrożonego wykluczeniem cyfrowym

Małgorzata Jaskowska (Uniwersytet Jagielloński)

Celem wystąpienia jest omówienie pożądanej funkcjonalności polskich bibliografii internetowych w kontekście ich dostępności dla użytkowników zagrożonych wykluczeniem cyfrowym, w tym osób niepełnosprawnych. Podstawą przyjętych założeń są dokumenty prawne i programowe na szczeblu krajowym i europejskim, oraz idące w ślad za nimi działania i wytyczne dotyczące dostępności treści internetowych. Wykorzystano także narzędzia wspomagające audytowanie dostępności serwisu internetowego dla niepełnosprawnego użytkownika sieci.

Bieżąca Bibliografia historii polskiej - nowe wyzwania

Anna Gruca (Instytut Historii PAN)

Ukazująca się w formie rocznika „Bibliografia historii polskiej” wchodzi w bieżącym roku w nowy etap. Przygotowywany obecnie tom za 2014 rok jest już ostatnim drukowanym. Bibliografia będzie odtąd funkcjonować w formie bazy danych. Przed zespołem opracowujących stanęły nowe zadania, dotyczące m.in. selekcji opisów, ewentualnego poszerzenia zakresu bibliografii, stworzenia użytkownikom jak największych możliwości wyszukiwania. Ponieważ materiały z bibliografii zostały już częściowo udostępnione w formie bazy danych, kolejnym problemem jest to, czy i na ile zmieniać dotychczasową formułę prezentacji danych.

Bibliografia polskich judaików - projekt bazy internetowej

Stefan Gąsiorowski (Instytut Historii PAN, Uniwersytet Jagielloński)

Projekt badawczy pt. Internetowa baza bibliograficzna polskich judaików jest realizowany pod auspicjami Polskiego Towarzystwa Studiów Żydowskich pod opieką dra hab. Stefana Gąsiorowskiego we współpracy z Instytutem Historii Polskiej Akademii Nauk, a finansowany przez Fundację Rothschilda. Bibliografia polskich judaików w założeniu projektodawców ma rejestrować dorobek piśmienniczy polskich uczonych w zakresie historii i kultury Żydów wydany drukiem i w formie elektronicznej w Polsce i zagranicą po 1945 roku. Internetowa baza bibliograficzna polskich judaików będzie zawieszona na serwerze Instytutu Historii PAN i udostępniona on-line z możliwością przeszukiwania pozycji bibliograficznych według haseł indeksowych i rzeczowych oraz korzystania z PDF-ów wybranych publikacji. Na warsztatach zostanie przedstawiony opis powyższego projektu i być może prezentacja testowanej bazy komputerowej.

Bibliografia dziedzinowa jako narzędzie pomocnicze w syntezie dorobku przekładoznawstwa rosyjskiego

Ewa Konefał (Uniwersytet Gdański)

Celem wystąpienia jest przedstawienie problemów i oczekiwań związanych z realizacją projektu, podsumowującego dorobek radzieckich i rosyjskich badań nad przekładem. Głównym zamierzeniem jest próba prezentacji i oceny – zgromadzonego na przestrzeni kilkadziesiąt lat – dorobku, dokonana w oparciu o ogół prac omawianą dziedzinę konstytuujących: monografi jednoautorskich, publikacji w monografiach wieloautorskich, periodykach oraz autoreferatów rozpraw kandydackich (odpowiednik polskiej rozprawy doktorskiej) i doktorskich (odpowiednik rozprawy habilitacyjnej). Taka kompleksowa ocena nigdy – z tego co mi wiadomo – nie była dokonywana, ani na gruncie rosyjskim, ani polskim.

Pierwszym z efektów projektu jest złożona obecnie do druku monografia Przekładoznawstwo rosyjskie (autoreferaty dysertacji 1937-2015), rejestrująca autoreferaty rozpraw doktorskich i habilitacyjnych (łącznie ponad 2060 pozycji),

przedstawione do obrony w różnych instytucjach naukowych i uczelniach wyższych byłego Związku Radzieckiego oraz współczesnej Rosji. Prace łączy wspólny obiekt badawczy – przekład, pojmowany jako proces i jako rezultat działalności translatorskiej (tekst przekładu).

Przekładoznawstwo w nauce rosyjskiej – podobnie jak w polskiej – nie stanowi odrębnej dyscypliny, dlatego też wśród zgromadzonego materiału bibliograficznego znajdują się rozprawy przygotowywane w ramach takich dyscyplin, jak językoznawstwo, literaturoznawstwo, pedagogika, psychologia, kulturoznawstwo, filozofia, prawo, historia, historia sztuki oraz nauki matematyczno-fizyczne i techniczne (przekład maszynowy). Interesująca z badawczego punktu widzenia jest już sama analiza ilościowa zebranego materiału, która wiele mówi o ukierunkowaniu prowadzonych badań.

Na tym etapie ekscerpcja materiału odbywała się na podstawie katalogów, tradycyjnych i elektronicznych, największych rosyjskich bibliotek. Korzystano również z archiwum Najwyższej Komisji Atestacyjnej Federacji Rosyjskiej (<http://vak1.ed.gov.ru>) oraz bibliotek wirtualnych (<http://www.dslib.net>; <http://www.dissercat.com>; <http://cheloveknauka.com>; <http://nauka-pedagogika.com>). Nie muszę podkreślać, że jest to przedsięwzięcie wymagające olbrzymiego wysiłku badawczego, niezmiernie pracochłonne. W tym kontekście odczuwalny jest brak profesjonalnych narzędzi informatycznych, umożliwiających przedstawienie zebranego materiału potencjalnemu odbiorcy w formie elektronicznej i wizualizację danych, a także – a może przede wszystkim – automatyczne przetwarzanie zebranych informacji.

Bibliografie słowników jako narzędzie opisu historii leksykografii polskiej

Katarzyna Wojan (Uniwersytet Gdański)

Referentka jest autorką trzech obszernych monografii bibliograficznych (Język rosyjski w polskiej leksykografii przekładowej. Bibliografia słowników za lata 1795–2005, Gdańsk 2006; Język angielski w polskiej leksykografii. Słowniki przekładowe lingwistyczne i encyklopedyczne wydane w latach 1782–2012, Gdańsk 2013; Język angielski w polskiej leksykografii. Słowniki przekładowe terminologiczne wydane w latach 1782–2012, Gdańsk 2014) oraz – publikowanych na łamach czasopism i w postaci rozdziałów książek – wykazów bibliografii słowników przekładowych (z językiem białoruskim, łaćńskim, esperanto), bibliografii dziedzinowych (Język potoczny w polskiej lingwistyce. Materiały do Przewodnika leksykalno-bibliograficznego; Polska leksykografia terminologiczna z komponentem rosyjskim z dziedziny nauk prawnych. Bibliografia słowników za lata 1803–2014; Z informacji naukowej – rossica i sovietica w bibliografii piśmiennictwa polskiego. Bibliograficzna baza danych za lata 1862–2015), bibliografii wybranych rusycystów gdańskich. Obecnie prowadzi intensywne prace zmierzające do całościowego opisu (historycznego, ilościowego i jakościowego, wydawniczego) słownictwa polskiego, w tym translatorycznego. Stworzyła pokaźne zbiory

danych bibliografii słowników polskich oraz polskich autorów (redaktorów) wydanych za granicą. Z przeprowadzonej analizy wynika, iż obiektem leksykografii rodzimej jest aż 136 języków obcych, w tym sztucznych. Docelowo zebrane, sprawdzone i uporządkowane chronologicznie oraz tematycznie (dziedzinowo) bibliografie słowników mają posłużyć badaczce jako obiektywne narzędzie do opracowania dziejów leksykografii polskiej. Wykazy te mogą być też przydatne w komparacji poszczególnych działów/obszarów leksykografii polskiej, jak również w badaniach konfrontatywnych leksykografii obcych (np. słowiańskich, europejskich etc.). Inne praktyczne zastosowania zasobów bibliograficznych to m.in. pełnienie funkcji bazy informacyjnej dla tłumaczy, filologów, informatologów, specjalistów w danej dziedzinie.

Materiał faktograficzny został zgromadzony drogą kwerend tekstowych i bibliotecznych (z wykorzystaniem katalogów online). Autorka nie posiada specjalistycznych narzędzi (oprogramowania), które ułatwiałyby proces ekscerpcji, a następnie prowadzenie badań analitycznych (statystycznych i in.). W trakcie pozyskiwania i przetwarzania adresów bibliograficznych napotyka się wiele trudności. Odnotowuje się braki w katalogach, błędne, niepełne lub niezgodne dane w opisach bibliotecznych itp. Problemy natury technicznej (roboczej) dotyczą bardzo niewygodnego przeglądania katalogów online polskich bibliotek (NUKAT i in.). (m.in. szybkiej utraty z pola widzenia danych konkretnej pozycji/zbioru pozycji), braku kompatybilności zawartości katalogów różnych bibliotek, częstego braku dostępu czytelniczego w repozytoriach polskich do konkretnych pozycji itd.

Badaczka wyraża przekonanie o konieczności nawiązania współpracy ze specjalistami w dziedzinie bibliotekoznawstwa, a także informatykami, którzy wsparliby działalność filologa właściwymi technologiami oraz stworzyliby odpowiednie korpusy bibliograficzne w postaci dokumentu elektronicznego o upowszechnionym dostępie.

PBL - w poszukiwaniu „własnych” zagadnień badawczych

Tomasz Umerle (Instytut Badań Literackich PAN)

W wystąpieniu pragnę wyróżnić dwie ważne, niewykluczające się, funkcje bibliografii cyfrowej (BC). Pierwsza z nich wiąże się z rozumieniem BC jako warsztatu polonisty/badacza, druga z BC jako laboratorium badawczym. Obie te funkcje łączy szeroko rozumiana otwartość na odbiorcę, a dzieli zakres operacji na danych, jakie wykonuje odbiorca i jakie może lub powinien udostępnić twórca BC. Pragnę skupić się na drugiej z tych funkcji – konkretnie na zmianie perspektywy myślenia o bibliografii definiowanej jako laboratorium badawcze. Referat zaproponuje następujące ćwiczenie, które byłoby symulacją takiej zmiany perspektywy: spróbujmy możliwie precyzyjnie zidentyfikować takie zagadnienia badawcze, których postawienie/podjęcie umożliwiłaby jedynie PBL (dane przez nią zgromadzone i zespół je tworzący). Precyzyjne rozpoznanie takiego potencjału (oparte nie tylko na znajomości samej bazy, ale i nurtów współczesnych badań

literaturoznawczych) pozwalałoby na formułowanie projektów: 1. inicjowanych przez PBL projektów bibliograficznych, ale podporządkowanych konkretnemu badawczemu zagadnieniu, 2. inicjowanych przez naukowców z zewnątrz projektów badawczych, ale we współpracy z PBL, podporządkowanych danemu zagadnieniu badawczemu. Chciałbym wskazać jedno z takich „własnych” zagadnień badawczych PBL-u, jakim jest socjologia literatury i związki PBL (także na płaszczyźnie „języka” i metody PBL oraz języka i metodologii badań naukowych) z koncepcjami socjologiczno-literackimi ostatnich dziesięcioleci (dyskursy teoretyczno-literackie lat 70., koncepcje Czaplińskiego, koncepcje inspirowane teoriami Bourdieu).

Data zgłaszania prelegentów: 13.02.2016 23:00

Data zgłaszania uczestników: 22.02.2016 22:30

Do pobrania:

- [beventsfiles20162Bibliografia_jako_narzedzie_PROGRAM_umZdXrY.pdf](#)

Słowa kluczowe: humanistyka cyfrowa, bibliografia